

28 510

Conferentie van voorzitters van de commissies voor Defensie van de lidstaten van de Europese Unie en het Europees Parlement te Madrid

Nr. 1

VERSLAG

Vastgesteld 6 september 2002

Op 4 en 5 februari 2002 heeft in Madrid de halfjaarlijkse conferentie van voorzitters van de commissies voor Defensie van de parlementen van de lidstaten van de Europese Unie en het Europees Parlement plaatsgevonden. Als voorzitter van de Europese Unie heeft Spanje de organisatie van de conferentie op zich genomen. Spanje heeft hiermee de lijn die Frankrijk, Zweden en België tijdens hun eerdere voorzitterschap hebben ingezet, voortgezet. De conferenties zijn bedoeld om met elkaar te debatteren zonder daaraan bindende overeenkomsten te koppelen. Het Spaanse voorzitterschap heeft voor deze conferenties twee discussie-thema's gekozen. De huidige situatie en de toekomst van een bewapeningsbeleid en wapenindustrie in de Unie is besproken. Daarnaast is gediscussieerd over het instellen van een formele, reguliere vergadering van ministers van Defensie van de EU.

Namens de Staten-Generaal hebben de heer Van Eekelen, voorzitter van de vaste commissie voor Defensie van de Eerste Kamer, en de heer Valk, voorzitter van de vaste commissie voor Defensie van de Tweede Kamer aan de conferentie deelgenomen. Aan de conferentie namen commissievoorzitters van de Lidstaten en het Europees Parlement en leden van de WEU-Assemblée deel. De conferentie werd voorgezeten door de voorzitter van de commissie voor Defensie van het *Congreso de los Diputados*, de heer Baón Ramírez.

Maandag 4 februari*Ontvangst en inleiding van de conferentie*

Nadat de voorzitter van het *Congreso de los Diputados*, mevrouw Rudi Ubeda, de conferentie opent en de heer Baón Ramírez het welkomstwoord uitspreekt, houdt de Spaanse minister voor Defensie, de heer Trillo-Figueroa Martínez Conde, een inleiding. Hij benadrukt het belang van conferenties als deze omdat, zoals hij zegt, een bewindspersoon altijd de steun van zijn parlement moet hebben.

De minister gebruikt zijn inleiding om de thema's van het Spaans voorzitterschap uit te diepen. Met het motto «*more Europe*» geeft het Spaanse voorzitterschap aan dat het veel waarde hecht aan het realiseren

van grotere betrokkenheid van burgers bij de EU maar ook aan verdere ontwikkeling van de 2e pijler, zodat burgers beter beschermt kunnen worden tegen terrorisme. De aanslagen van 11 september hebben het belang van een helder Europees Veiligheids- en Defensiebeleid (EVDB) en Europees buitenlands beleid versterkt. Dit beleid is essentieel voor de positie van de Unie in de wereld. De minister geeft aan dat terrorismebestrijding zich zowel binnen de 2e als 3e pijler afspeelt. In Laken is reeds veel vooruitgang geboekt binnen de 3e pijler. Het Spaanse voorzitterschap richt zich op verdere ontwikkeling van de 2e pijler en beoogt hiermee mogelijkheden te creëren waarmee internationaal terrorisme op groot en militair niveau bestreden kan worden.

De minister trekt zijn ideeën aangaande het EVDB door naar het tweede thema van de conferentie, te weten het instellen van een formele vergadering van ministers van Defensie van de EU binnen de Algemene Raad. Verwijzend naar de Helsinki Akkoorden (1999) geeft hij aan dat een vergadering van ministers van Defensie één van de grondslagen is van een gemeenschappelijk Europees bewapeningsbeleid en een gezamenlijke defensie-industrie. Voor een sterk EVDB is het noodzakelijk dat ministers die nationaal verantwoordelijk zijn voor inherente beleids-terreinen, te weten ministers van Defensie, in Unie-verband formele overleggen kunnen voeren, beslissingen kunnen nemen en over een eigen budget beschikken.

Een Europese defensie-industrie

Het eerste thema van de conferentie, de toekomst van een Europese defensie-industrie, is een voortzetting van eerdere ontmoetingen die binnen de EU hebben plaatsgevonden. In de Helsinki Akkoorden is opgenomen dat nieuwe ontwikkelingen op dit terrein dringend noodzakelijk zijn. Tijdens het Belgische voorzitterschap is het onderwerp eveneens aan de orde geweest. In de conclusies van Laken (december 2001) heeft het Belgische voorzitterschap het thema overgedragen aan het Spaanse voorzitterschap.

Het Spaanse voorzitterschap is voorstander van een sterke herstructurering van de Defensie-industrie. Hierbij speelt zowel het bedrijfsleven als de politiek een rol. In de ogen van het Spaanse voorzitterschap groeit de rol van de politiek in deze, aangezien politici het wettelijk kader vaststellen waarbinnen de industrie zich kan ontwikkelen en tevens betrokken zijn bij de aanschaf van defensiematerieel. Binnen de EU kennen we OCCAR (*the Organisation for Joint Armament Cooperation*) en LOI/FA (*the Letter of Intentions/Framework Agreement*). Deze organisaties laten zien dat coördinatie van *research & development*, harmonisatie van materieelbehoeftes en het oprichten van transnationale defensie-industrieën mogelijk is. De voorzitter, de heer Baón Ramírez, geeft aan dat OCCAR en LOI/FA bestaande instrumenten kunnen zijn, waarmee politici obstakels op de weg naar een Europese defensie-industrie, waaronder financiële restricties en betrekkingen met niet-EU-lidstaten, uit de weg kunnen ruimen.

De aanwezigen kunnen in het algemeen het belang van het verder ontwikkelen van een Europese defensie-industrie te onderstrepen aangezien dit het nader invullen van het Europees defensiebeleid kan vergemakkelijken. Er is politieke wil nodig om het bestaande (ideologische en technische) gat tussen de Europese en Amerikaanse defensie-industrie te dichten. Niet alle aanwezigen (Griekenland, Nederland, Verenigd Koninkrijk) zien een Europese defensie-industrie als voorwaarde voor een sterk EVDB. De heer Valk is van mening dat een Europese defensie-industrie een Europees defensiebeleid kan vergemakkelijken. Hij wijst erop dat er momenteel nog steeds sprake is van nationale in plaats van internationale defensie-industrieën. *Griepen, Rafalle* en de *Eurofighter* zijn

hier goede voorbeelden van. Het gaat echter te ver om te stellen dat een Europese defensie-industrie *noodzakelijk* is voor de vorming en besteding van een Europees defensiebeleid. Bij de aanschaf van materieel zijn, de kwaliteit van prijs van het materieel van groot belang. De belastingbetaler heeft recht op een kwalitatief goed produkt tegen een eerlijke prijs. Het land van afkomst, in deze discussie de lidstaten van de Unie, is van secundair belang. Naast Europese belangen zullen bij aanschaf dus met name nationale belangen en de prijs-kwaliteitverhouding een rol spelen.

Kwaliteit kan dus, met andere woorden, voor lidstaten van groter belang zijn dan de afkomst van het product. Daar komt bij (Verenigd Koninkrijk), dat er grote onderlinge verschillen tussen de lidstaten bestaan. Elke lidstaat maakt zelf de balans tussen nationale en internationale c.q. Europese belangen op. Bovendien zijn er grote verschillen in het defensiebudget van de lidstaten. Een derde verschil ligt in het gegeven dat niet alle lidstaten bereid zijn om (nationale) troepen deel te laten nemen aan vredesmissies. De Franse en Spaanse vertegenwoordigers geven aan dat in het verleden het gezamenlijke beleid bepaald werd door nationale belangen. Volgens hen is deze periode af te sluiten; er is een Europese industrie en dus is er ook sprake van Europese belangen. De heer Van Eekelen vult aan dat het, ook in de toekomst, niet noodzakelijk is dat alle Europese troepen en al het materiaal *compatible* is. Hij vindt dat er momenteel te veel gefocused wordt op hetgeen binnen de EU *niet* bereikt is, te weten een Europese defensie-industrie. Interessanter is de discussie wat we wel hebben bereikt en wat we in 2001 van de *Headline Goals* kunnen verwachten.

Instellen van een formele en reguliere vergadering van ministers van Defensie van de Europese Unie

De secretaris-generaal Defensiebeleid (SG), de heer Francisco Javier Jiménez-Ugarte Hernández houdt een inleiding over het instellen van een formele Defensieraad. Dit punt stond reeds op de agenda van het Belgische voorzitterschap. Aangezien onder dit voorzitterschap hierover geen consensus bestond, is het nu aan de Spanjaarden om dit uit te werken en te realiseren. De SG beargumenteert het instellen van een Defensieraad door erop te wijzen dat de ministers van Buitenlandse Zaken te weinig tijd hebben om defensie-onderwerpen adequaat te behandelen. Een formele en reguliere Defensieraad zal de ontwikkeling van het EVDB bevorderen. Het Spaanse voorstel gaat uit van een Defensieraad *binnen* de Algemene Raad. In deze bestaande raad wordt een deel ingeruimd waar de ministers van Defensie zelf aan het woord zijn en beslissingen kunnen nemen.

Onder de aanwezigen komt de vraag op waarom de vergadering van defensie-ministers geformaliseerd moet worden (Finland, Ierland). Er is aarzeling over het nut van een dergelijke vergadering, aangezien defensiebeleid door enkelen als onderdeel van het buitenlands beleid gezien wordt. Een vertegenwoordiger van de West-Europese Unie (WEU) moedigt het initiatief van het voorzitterschap echter aan, de EU heeft immers reeds in St. Petersburg het EVDB en het *legal framework* hieromtrent min of meer geïmplementeerd. Velen, waaronder de Nederlandse vertegenwoordigers, staan achter het voorstel. De Nederlandse delegatie geeft aan dat, in lijn met de Finse opmerking, ministers van Defensie in een dergelijk overleg niet over het brede beleid moeten spreken, maar over concrete zaken zoals de ontwikkeling van de *Headline Goals* en samenwerking op het gebied van wapeniging. Formalisering van het Defensie-overleg biedt daarnaast parlementen meer controle-mogelijkheden (Frankrijk).

De discussie omtrent een formele raad kent dus vele gezichten. Naast voorstanders van een formele raad zijn er duidelijk tegenstanders. Ook

word een derde variant opgeworpen. De Griekse vertegenwoordiger doet het voorstel om, naast een formele Defensieraad, eens per jaar een gecombineerde Raad van de ministers van Defensie en van Buitenlandse Zaken bijeen te roepen. In deze raad kunnen brede, algemene onderwerpen, die beide beleidsterreinen raken, besproken worden.

De heer Ugarte concludeert dat een meerderheid van de aanwezigen achter het Spaanse voorstel staat om de 2e pijler verder te ontwikkelen. Formalisering van de nu nog informele Defensievergadering kan in sommige landen leiden tot constitutionele problemen. Dit neemt niet weg dat hervormingen noodzakelijk zijn. De huidige status-quo, waarin ministers van Defensie via de ministers van Buitenlandse Zaken in de Algemene Raad verwoord worden, is niet bevredigend. De heer Ugarte dringt bij allen aan de mogelijkheid tot formalisering van de Defensievergadering in overweging te nemen.

Dinsdag 5 februari

De staatssecretaris van Defensie, de heer Fernando Díaz Moreno, houdt een inleiding. Hij roept de aanwezigen op een eerste stap in de richting van een Europees bewapingsbeleid te zetten. Voor een efficiënt defensiebeleid is namelijk een coherent veiligheids- en bewapeningsbeleid noodzakelijk. Hij spreekt uit dat een Europese beleid inzake de wapenindustrie onderdeel uit dient te maken van het EVDB. Om hiertoe te komen dienen de budgetten voor R&D gecoördineerd te worden en dient een *single arms industry en single agency* gecreëerd te worden. Binnen deze gezamenlijke markt moet onderlinge competitie voorkomen worden.

Tijdens het debat presenteert de voorzitter een lijst met discussiepunten en reflecties hiervan, die eerder tijdens de conferentie aan de orde zijn geweest. Deze reflecties worden niet allemaal door alle aanwezigen, waaronder ook Nederland, gedeeld. De heer Valk doet, naar aanleiding van de weerstand die de conclusies bij aanwezigen oproept, het voorstel de reflecties te presenteren als conclusies van de voorzitter en niet als een verklaring van alle aanwezigen. Aldus wordt besloten. Het betreft de conclusies van de voorzitter en niet bindende afspraken of verklaringen van alle aanwezigen.

Eén van de conclusies van de Europese Raad te Laken is dat samenwerking op het gebied van bewapening versterkt moet worden tot het niveau dat de lidstaten hiervoor geschikt achten. De voorzitter van deze conferentie te Madrid geeft aan dat toekomstige besprekingen hierover nodig zijn. Deze gesprekken kunnen aan de hand van onder meer de volgende punten plaatsvinden:

- De Europese bewapeningsindustrie moet de relaties en contacten met de Amerikaanse bewapeningsindustrie niet buiten beschouwing laten.
- Het Europese bewapeningsbeleid zal financiële criteria dienen op te stellen waarmee binnen het EVDB investeringen inzake bewapening gedaan kunnen worden.
- Middels het Europese bewapeningsbeleid wordt een *armament agency* opgezet.
- Controle door nationale parlementen dient niet verloren te gaan.

Kort programma

Maandag 4 februari

- Opening door de voorzitter van de *Congreso de los Diputados*, de heer Luisa Fernanda Rudi Ubeda en de voorzitter van de commissie voor Defensie van het *Congreso de los Diputados*, de heer Baón Ramírez.

- Inleiding door de minister van Defensie, de heer Federico Trillo-Figuerao Martínez Conde
- Inleiding door de voorzitter van de commissie voor Defensie van het *Congreso de los Diputados*
- Debat, onderbroken door lunch
- Inleiding door de secretaris-generaal Defensiebeleid, de heer Francisco Javier Jiménez-Ugarte Hernández, aansluitend debat
- Bezoek Prado Museum

Dinsdag 5 februari

- Ontbijt met inleiding door de staatssecretaris van Defensie de heer Fernando Díaz Moreno en waarbij aanwezig zijn vertegenwoordigers van EADS-CASA, IZAR, INDRA en AFARMADE
- Debat en conclusies van de voorzitter, onderbroken door lunch
- Bezoek Toledo, aansluitend diner

De voorzitter van de vaste commissie voor Defensie van de Eerste Kamer,
Van Eekelen

De voorzitter van de vaste commissie voor Defensie van de Tweede Kamer,
Valk

De griffier voor dit verslag,
Kok